

A regionális fejlődés elméletei

Regionális gazdaságtan
2007/2008. tanév

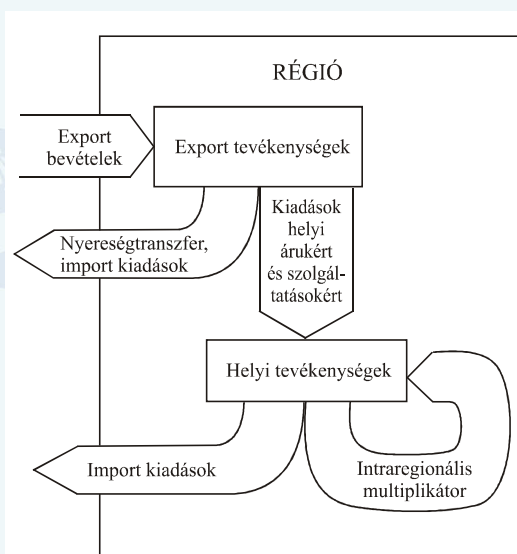
Dr. Rechnitzer János

Douglas C. North
Nobel-díjas közgazdász
Washington University
in St. Louis

Exportbázis-elmélet I.

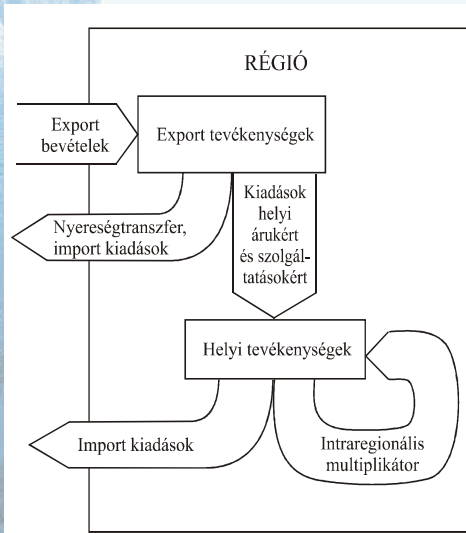
Jövedelmek áramlása az exportbázis modellben

Forrás: Lengyel-Rechnitzer, 2005.

Dr. Rechnitzer János

Exportbázis-elmélet II.

Régióban keletkezett összes jövedelem:

$$Y_r = Y_e + Y_l$$

Regionális piacra termelő ágazatok jövedelme:

$$Y_l = Y_r(1/(1 - c + m - 1))$$

Regionális jövedelem:

$$Y_r = Y_e(1/(1 - c + m))$$

$1/1-c+m$ = regionális multiplikátor

Forrás: Lengyel-Rechnitzer, 2005.

Dr. Rechnitzer János

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
JOG- ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

Bázis- és nem bázis tevékenység elhatárolása

- „ad hoc” felosztás: alapvető tevékenységek

- „lokációs hányados” módszer

ágazat helyi hányada: $(F_i^r / F_r) / (F_i^n / F_n)$

exporthoz tartozó foglalkoztatás: $X_i^r = [F_i^r / F_r - F_i^n / F_n] \cdot F_r$

- minimális küszöb módszere
- lineáris regresszió módszere

Dr. Rechnitzer János

Az exportbázis-elmélet bírálatai

- Nem veszi figyelembe a régióintern növekedési impulzusokat
- Az ágazatok más régiók piacaitól is függnnek
- Gyakorlati alkalmazás nehézségei: regionális jövedelmi adatok hiánya, bázis- és nem bázis szektorok szétválasztásának nehézségei

Dr. Rechnitzer János

Polarizációs elméletek

**François Perroux
(1903-1987)**

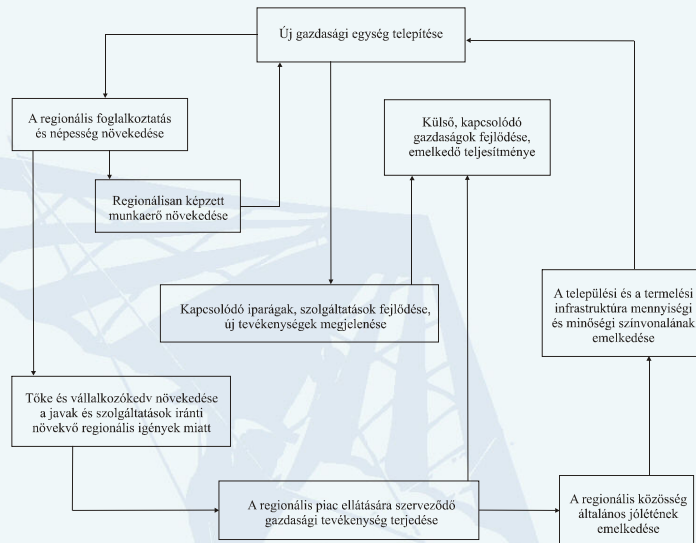
- Divergenciák előtérbe kerülése
- Kiinduló feltételek:
  - belső növekedési tényezők
  - régiók között erős függőség
  - oligopóliumok és monopóliumok a regionális piacokon
- Szektorális polarizáció eredete: Schumpeter elmélete
- Perroux:
  - újdonságokat megjelenítő ágazatok a motorikus egységek
  - növekedési pólus a gazdaság számára
  - lökészerű és fékező hatások

Dr. Rechnitzer János

Gunnar Myrdal
(1898-1987)

Myrdal kumulatív fejlődési modellje

Forrás: Lengyel-Rechnitzer, 2005.

Dr. Rechnitzer János

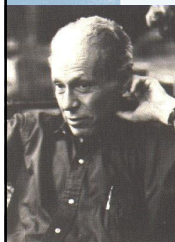

Gunnar Myrdal
(1898-1987)

Myrdal és Hirschmann I.

Myrdal kumulatív fejlődési modellje

- Régiók közötti egyensúlytalanság
  - „**spread hatás**”: központ expanziója révén indul meg a fejlődés a régiókban
  - „**backwash hatás**”: negatív gazdasági változások, centrum elszívja a mobil termelési tényezőket a periférikus térségekből

Albert O. Hirschmann
(1915-)

Hirschmann elmélete

- vezető ágazatok növekedési hatásokat serkentenek a többi ágazatban
  - szivárgási hatások, negatív polarizációs effektusok
  - területi egyensúlytalanság → agglomerációs hátrányok, politikai hatások

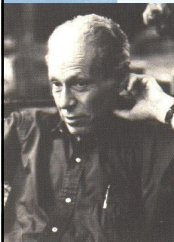
Dr. Rechnitzer János

Myrdal és Hirschmann II.

Gunnar Myrdal
(1898-1987)

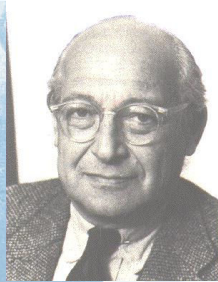

Albert O. Hirschmann
(1915-)

- területi egyensúlytalanság kérdésének elemzése a növekedési elméletekben
- modelljeik gyengesége
  - kumulatív folyamatokat külső tényezőkkel magyarázzák
  - történelmi véletlenszerűségek
  - centrifugális, centripetális erők hatását nem tekintik át a regionális folyamatokban
- megoldást különbözőképpen látják:
  - Myrdal: regionális jövedelmek tartós divergenciája
  - Hirschmann: az egyensúly hiányában kialakuló ellenerők mérséklék a régiók közötti regionális különbségeket

Dr. Rechnitzer János

A területi gazdasági növekedés szakaszai I.

Walt Whitman Rostow
(1916-2003)

Rostow öt lépcsős növekedési elmélete

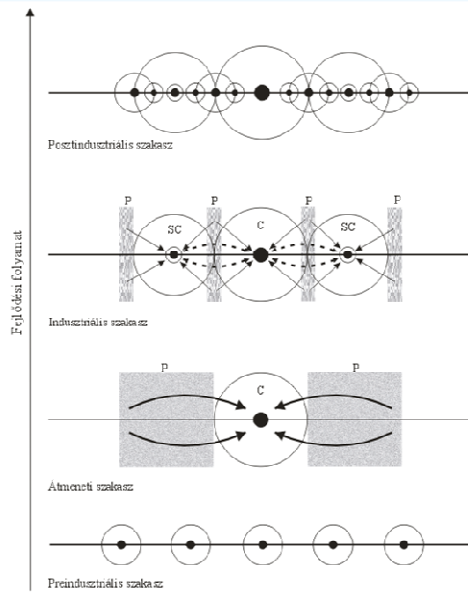
1. Hagyományos társadalom
2. Átmeneti társadalom
3. Modern társadalom
4. Fejlődés érett szakasza
5. Tömeges fogyasztás korszaka

Dr. Rechnitzer János

A területi gazdasági növekedés szakaszai II.

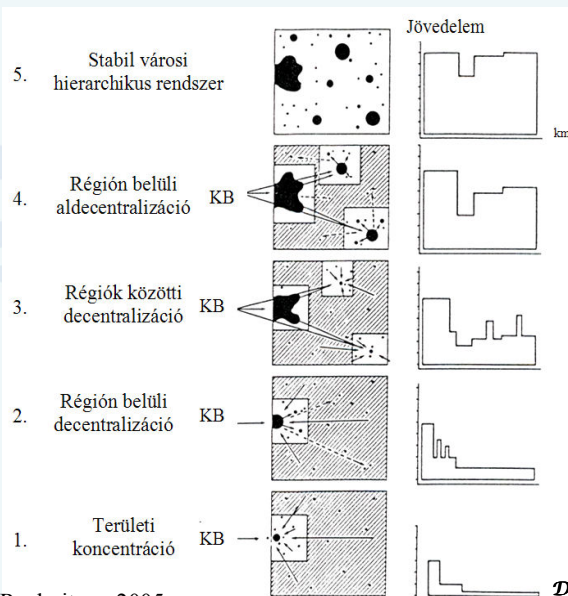
John R. Friedmann

Forrás: Lengyel-Rechnitzer, 2005. Jelmagyarázat: C = centrum, SC = szélsőpont, P = periféria

Dr. Rechnitzer János

Richardson: a térszerkezet decentralizációs polarizáció elmélete

Forrás: Lengyel-Rechnitzer, 2005.

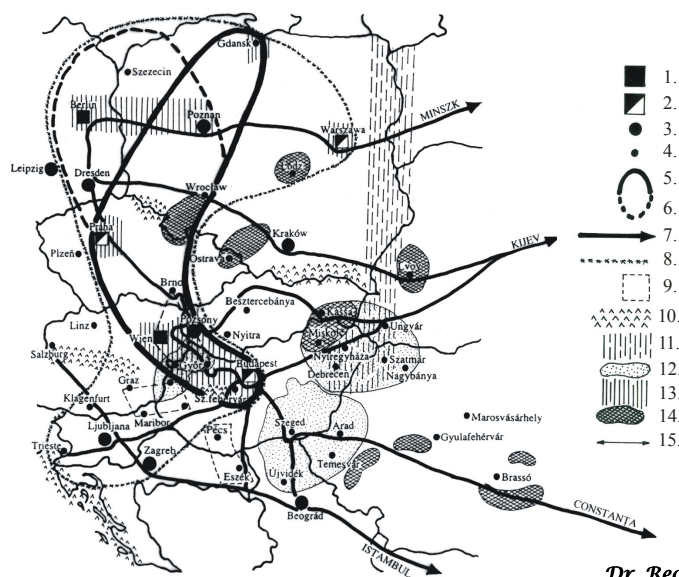
Dr. Rechnitzer János

A növekedési pólusok I.

- **Paelinck (1965)**
  - ágazati növekedési pólusok
    - jövedelmi polarizáció
    - pszichológiai (magatartási) hatások
    - földrajzi polarizáció
- **Boudeville (1966)**
  - az ágazati polarizáció regionális polarizációhoz is vezet
    - fejlesztési pólus, agglomerációs hatások, növekedési hatások
    - növekedési régió (központi helyek elmélete alapján)
    - centrum gazdasági hatótávolsága (gravitációs- és potenciamodellek)
- **Pottier (1963)**
  - közlekedési hálózatok jelentősége
  - közlekedési infrastruktúra szalagszerű rendszereinek kialakítása

Dr. Rechnitzer János

Magyarország a közép-európai térszerkezetben

Forrás: Lengyel-Rechnitzer, 2005.

Dr. Rechnitzer János

A növekedési pólusok II.

Lasuén (1969)

- gazdasági növekedés és urbanizáció összekapcsolása
- gazdasági növekedés = technológiai változások sorozata
- innovációs folyamat 3 szakasza: invenció, diffúzió, adaptáció
- városhálózat, nemzetgazdaságok fejlettsége
- fejlődő, átmeneti országok
  - centrumok új innovációt vesznek fel, kettős gazdaság
  - innovációk felvételének halogatása az előző innováció országos befogadásáig

Dr. Rechnitzer János

Centrum- és perifériamodellek

**John R.
Friedmann**

- centrum: innovációkat koncentráló régiók (magrégiók)
- periféria
- Centrum-periféria kapcsolatai:
  - A *centrum* kikényszeríti a *periféria* szervezeti függőségét
  - „*feedback*” (visszacsatolási) hatások:
    - hatalmi *effektusok*;
    - *információs hatások*;
    - *pszichológiai hatások*;
    - *modernizációs hatások*;
    - *szinergia hatások*;
    - *termelési hatások*;
  - korlátozott decentralizációs politika
  - döntési hatalom valós decentralizációja, területi fejlődés kiegyenlítettebb

Dr. Rechnitzer János

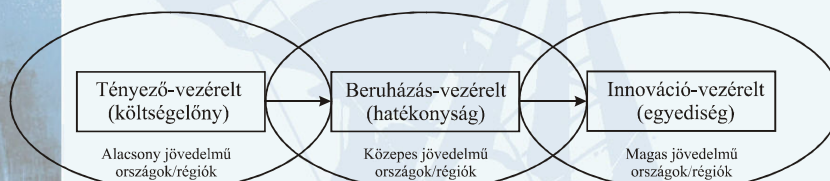

Kompetitív fejlődéselmélet

- komparatív előnyök – kompetitív előnyök
- Porter-féle kompetitív fejlődés

A kompetitív fejlődés szakaszai

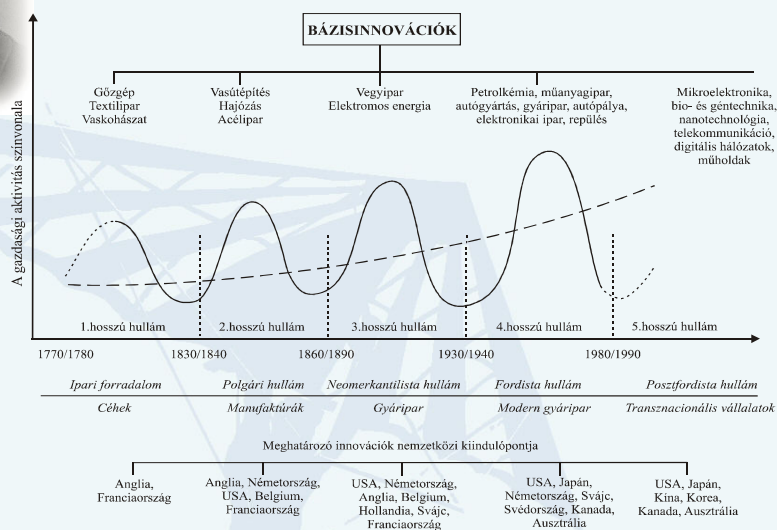
Forrás: Lengyel-Rechnitzer, 2005.

Dr. Rechnitzer János

Nikolai D. Kondratyev

A Kondratyev-ciklusok és a regionális fejlődés

Forrás: Lengyel-Rechnitzer, 2005.

Dr. Rechnitzer János

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
JOG- ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

Köszönöm a figyelmet!

Dr. Rechnitzer János